

OAMENII ȘI LEGEA, CONTRACTUL NEVĂZUT AL SOCIETĂȚII

Av. Mihaela OLARU

Realizator TV „Oamenii și Legea” (TVR 1) și „Portret de Excelență” (TVR Cultural)

Orice societate care aspiră la ordine, echitate și progres are nevoie de reguli. Legea este acea formă de ordine socială acceptată de majoritate, gândită pentru a organiza conviețuirea, a garanta drepturile cetățenilor și a sancționa abaterile de la binele comun. Dar dincolo de articole și de coduri, legea este în esență o reflecție a oamenilor. Oglindește valorile lor, nevoile lor, dar și slăbiciunile lor.

O relație sănătoasă între cetățean și lege este esențială pentru un stat de drept autentic. Acolo unde legea e înțeleasă, respectată și aplicată echitabil, societatea înflorește. Unde legea este neclară, abuzivă sau inegal aplicată, apar neîncrederea și disoluția autorității.

Legea, expresia voinței generale

Conform articolului 1 din Constituția României, „România este un stat de drept, democratic și social, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane [...] reprezintă valori supreme”. Aceste principii nu sunt simple formulări teoretice, ele stau la baza normelor juridice și a așteptărilor sociale.

Legea, într-un regim democratic, nu este un instrument de control arbitrar, ci o expresie a voinței colective. Așa cum afirma Jean-Jacques Rousseau în *Contractul Social*, „Legea este expresia voinței generale; toți cetățenii trebuie să contribuie, personal sau prin reprezentanții lor, la elaborarea sa”. Cu alte cuvinte, nu suntem doar supuși ai legii, ci co-autori ai ei. Totuși, distanța dintre cetățean și lege este adesea mare. Lipsa educației juridice, limbajul tehnic inaccesibil și birocrația contribuie la această ruptură. Pentru ca legea să fie percepută ca legitimă, este esențial ca ea să fie înțeleasă și asumată.

Drepturi și îndatoriri, echilibrul unei societăți sănătoase

În centrul statului de drept stă cetățeanul: ființă liberă, demnă și responsabilă. Drepturile fundamentale la viață, la libertate, la opinie, la proprietate sunt garantate prin Constituție și prin convenții internaționale. Declarația Universală a Drepturilor Omului (art.1) ne amintește că „toate ființele umane se nasc

libere și egale în demnitate și în drepturi.”

Însă libertatea fără responsabilitate devine anarhie. În orice comunitate, drepturile unuia încetează acolo unde încep drepturile altuia. De aceea, orice sistem de drept echilibrat impune și obligații, precum respectarea legii, plata impozitelor, apărarea țării, respectul față de ceilalți cetățeni. Educația juridică devine esențială în acest context. Oamenii trebuie să înțeleagă nu doar care le sunt drepturile, ci și cum funcționează societatea în baza unor responsabilități asumate. Dacă dorim o societate matură, trebuie să formăm cetățeni capabili să înțeleagă legea și să contribuie la perfecționarea ei.

Legea, un mecanism de protecție, nu de frică

Pentru mulți oameni, legea este asociată cu sancțiunea: amenzi, pedepse, interdicții. Însă rolul ei principal nu este de a pedepsi, ci de a preveni conflictele și de a proteja ceea ce este esențial pentru conviețuire: viața, libertatea, siguranța, proprietatea, ordinea publică.

Un Cod Penal bine conceput nu este un instrument de represiune, ci o barieră de protecție. De asemenea, legislația civilă, cea a muncii sau cea privind protecția consumatorului sunt dovezi ale faptului că legea este menită să sprijine cetățeanul în fața nedreptății și a dezechilibrelor de putere. Un stat matur nu se bazează pe frica de lege, ci pe încrederea în lege. Când legea este echitabilă, clară și previzibilă, cetățenii nu o evită, ci o respectă pentru că o simt ca fiind justă.

Încrederea în lege și în instituțiile care o aplică

Nici cea mai bine scrisă lege nu valorează nimic dacă nu este aplicată corect. De aceea, funcționarea justiției este vitală. Instanțele trebuie să fie independente, imparțiale și eficiente. Cetățenii trebuie să aibă acces real la justiție, iar procedurile trebuie să fie clare și previzibile. Când oamenii percep că legea se aplică „selectiv” sau că există „portițe” pentru cei privilegiați, încrederea în sistem se prăbușește. În lipsa încrederii, apare tentația justiției private, a corupției sau a retragerii din viața civică. Justiția trebuie să fie nu doar dreaptă, ci și văzută ca dreaptă. Transparența actului juridic, profesionalismul magistraților și combaterea corupției sunt condiții esențiale pentru ca oamenii să creadă în lege.

Legea, un proiect comun, viu

Legea nu este un text mort. Ea evoluează odată cu societatea. Ce era acceptabil în urmă cu 50 de ani poate fi inacceptabil azi. De aceea, este important ca legea să fie mereu deschisă revizuirii și adaptării, dar acest proces trebuie să se desfășoare cu participarea activă a cetățenilor. Relația dintre oameni și lege este una de încredere reciprocă. O lege bună nu este doar bine scrisă, ci și bine înțeleasă. Iar pentru ca oamenii să creadă în lege, trebuie ca legea să creadă în oameni. Din această nevoie reală de apropiere între cetățean și sistemul de justiție s-a născut emisiunea „Oamenii și Legea”, difuzată pe TVR 1 și realizată de avocatul Mihaela Olaru. Este un proiect media, un proiect de suflet cu o misiune clară: să explice, să lămuirească, să apropie legea de viața de zi cu zi a oamenilor. Într-un peisaj în care prea mulți cetățeni nu știu cum să reacționeze în fața unei nedreptăți sau ce drepturi au în relația cu statul, angajatorul sau familia, emisiunea oferă claritate și soluții.

De la teme precum divorțul, violența domestică, contractele de muncă sau protecția consumatorului, până la probleme administrative ori drepturi procesuale, „Oamenii și Legea” abordează probleme reale, explicate clar, cu sprijinul unor invitați specializați în drept. Este un model de educație juridică

aplicată, făcută cu empatie și profesionalism, care contribuie la formarea unei culturi juridice, a respectului față de lege și a încrederii în justiție. Pe scurt, „Oamenii și Legea” este mai mult decât o emisiune TV, este un instrument de sprijin civic și un exemplu de comunicare eficientă între domeniul juridic și cetățeanul obișnuit, datorită contribuției sale semnificative la educația juridică și la promovarea unei mai bune înțelegeri a legii în rândul cetățenilor. Este dovada că dreptul poate fi explicat simplu, aplicat corect și înțeles de oricine, dacă este prezentat cu respect și responsabilitate.

În concluzie, legea este în fond, rezultatul unui contract nevăzut între cetățeni și societate. Ea nu funcționează în izolare și nu se impune prin forță, ci își trage autoritatea din încrederea pe care oamenii o au în ea. Pentru ca legea să fie eficientă, trebuie să fie nu doar corect formulată și aplicată, ci și asumată de cei pe care îi guvernează. Această asumare nu se poate construi fără înțelegere, educație și dialog continuu. Într-o lume în care distanța dintre cetățean și sistemul juridic pare adesea prea mare, proiecte precum emisiunea „Oamenii și Legea” arată că această prăpastie poate fi redusă. Atunci când dreptul este explicat pe înțelesul tuturor, când oamenii învață că pot apela la justiție și nu trebuie să o evite, se naște o societate mai responsabilă, mai dreaptă și mai unită. A înțelege legea înseamnă, de fapt, a înțelege mai bine lumea în care trăim și locul nostru în ea. Iar o societate în care oamenii și legea merg împreună este o societate care are șanse reale să evolueze cu demnitate și echilibru.

Bibliografie:

Constituția României (revizuită și republicată, 2003)
Declarația Universală a Drepturilor Omului, Națiunile Unite, 1948
Jean-Jacques Rousseau – *Contractul Social*, 1762
Montesquieu – *Despre spiritul legilor*, 1748
Marcus Tullius Cicero – *Despre legi* (De Legibus), cca. 52 î.Hr.
Codul penal al României, actualizat 2024
Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată
Legea educației naționale nr. 1/2011

“Pentru mulți oameni, legea este asociată cu sancțiunea: amenzi, pedepse, interdicții. Însă rolul ei principal nu este de a pedepsi, ci de a preveni conflictele și de a proteja ceea ce este esențial pentru conviețuire: viața, libertatea, siguranța, proprietatea, ordinea publică.”